

УДК 621.32

І.Ю. Копєлев, М.О. Живко

Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів

ІНФОРМАЦІЙНІ ЗАГРОЗИ: СУТЬ І ПРОБЛЕМИ

За два останні десятиліття у світі відбулися значні системні суспільно-економічні зрушення, засновані на сучасних інформаційно-комунікаційних технологіях (ІКТ) та нових методах роботи з інформацією. Провідні держави світу забезпечують розвиток інформаційного суспільства на основі реалізації можливостей науково-технічної революції, глобально-інформаційного та технологічного укладу. В умовах сьогодення прогресивні інформаційні технології – це рушійні сили економічного розвитку суспільства, що стимулюють підвищення конкурентноздатності економіки. Сама економіка є найяскравішим прикладом зростання ролі інформаційного фактору в житті сучасного суспільства. Зокрема, відомий американський економіст Д. Белл стверджував, що система електронних грошей завершила процес переходу економічних можливостей із світу реального у світ інформаційний. Гроші остаточно стали частиною інформаційного світу. До паперових грошей, не кажучи про повноцінні золоті й срібні, навіть до чекових книжок можна хоча б доторкнутися, тоді як електронні гроші існують лише як данні обчислювальних систем. Тому сьогодні для підтримки життєдіяльності економіки необхідна чітка робота гігантської інформаційної комп'ютерної системи - системи електронних платежів, яка зараз в Україні щодоби опрацьовує до 389 тисяч платіжних документів на суму близько мільярда доларів США [1].

Наша держава має висококваліфікований кадровий потенціал в інформаційній сфері, постійно зростаючий та поновлюваний парк комп'ютерної техніки, сучасні системи та засоби телекомунікацій, зв'язку, високу ступінь інформатизації банківської сфери. Однак, стан розбудови інформаційного суспільства в Україні порівняно із світовими тенденціями є недостатнім і не відповідає потенціалу та можливостям України [3].

Розв'язання проблем інформаційної безпеки і побудови громадянського суспільства в Україні безпосередньо пов'язані з підвищенням ролі інтелектуальної власності, розвитком національної інформаційно-комунікаційної системи як сукупності інституцій, що забезпечують проведення ефективної державної інформаційної політики, захисту національного інформаційного простору, власної ідеології

та культури.

Політика України щодо забезпечення інформаційної безпеки є важливою складовою політики національної безпеки. В її основі має бути системна превентивна (захисна) діяльність органів державного управління щодо надання гарантій інформаційної безпеки особі, соціальним групам, суспільству та державі в цілому. Аналіз свідчить про існування реальних загроз інформаційній безпеці України на рівні особистості, суспільства і держави.

Проблеми інформаційної безпеки в загальному випадку можна поділити на два класи: захист інформації (запобігання загроз інформації); захист від інформації (запобігання інформаційних загроз).

Тобто, слід розрізняти два аспекти інформаційної безпеки: технічний і гуманітарний, кожний з яких має зовнішню та внутрішню складові. Обидва ці аспекти перш за все стосуються людини і її інформаційної культури.

Технічний аспект інформаційної безпеки полягає у здатності і вмінні людини передбачати та попереджувати *загрози інформації*, яка циркулює в технічних системах, і загрози самим системам.

Однак технічний аспект не є головним в структурі інформаційної безпеки. Необхідно забезпечити не лише безпеку *інформації* від знищення, перекручення, блокування, несанкціонованого витоку або порушення встановленого порядку їх маршрутизації, але й інформаційну безпеку суспільства, попередити негативний вплив на навколишнє середовище, який може мати місце як результат непередбачених видів обробки інформації.

Саме суспільство є носієм такої глобальної загрози інформаційній безпеці людини, як інформаційна дискримінація, яка проявляється в розподілі людей на тих, які мають доступ до інформації, і тих, які його не мають. Саме висока інформаційна культура повинна стати перешкодою для розповсюдження інформаційної дискримінації.

Проблеми захисту від інформації суттєво складніші за проблеми захисту інформації, оскільки загрози від інформації надзвичайно різноманітні, їх вплив не завжди очевидний, він здійснюється на вмисно, витончено і підступно, а відвернення цих загроз і нейтралізація вимагають різноманітних неординарних дій.

Інформаційні загрози є складним ієрархічним утворенням з множиною різнорівневих зв'язків. Їх вплив на людину комплексний і різноманітний. Для того, щоб спростити класифікацію і впорядкування, умовно всі інформаційні загрози розбиті на дві категорії: *макрозагрози* та *мікрозагрози*.

До першої категорії віднесені ті загрози, які перебувають в інформаційному просторі суспільства й існують незалежно від психологічних і розумових особливостей конкретної особистості.

До другої – загрози, які діють на рівні людської свідомості.

До найважливіших об'єктів інформаційних загроз відноситься духовна сфера суспільства, складовими якої є суспільна свідомість, суспільна думка і соціально-психологічний клімат.

Сьогодні в Україні відбувається активне насадження прозахідних цінностей, а значить, формування ідеології, що суперечить національному менталітету, тобто спрямованої на підрив інформаційної стійкості і, відповідно, інформаційної безпеки людини. Тому марно чекати гарячі дискусії щодо того, якою має бути сучасна ідеологічна концепція, національна ідея.

Безумовно, формування нової системи цінностей і вироблення ідеологічної системи, спрямованої на її підтримку, є складним завданням, яке вимагає ґрунтовного опрацювання і дослідження. Разом з тим, відсутність такої системи шкодить як інформаційній безпеці окремих громадян, так і безпеці держави загалом. Зазначена ситуація ускладнюється тим, що сама держава відвернулася від інформаційного й ідеологічного захисту своїх громадян. Це ще раз підтверджує необхідність спрямування інформаційної культури на формування інформаційного імунітету особистості, забезпечення її інформаційної стійкості.

Принципове значення для сучасного суспільства має факт існування інформаційної картини світу, тобто нашого уявлення про світ, що формується ЗМІ. І це уявлення є важливішим, ніж сам світ. Віртуальна реальність створена мас-медіа впливає на свідомість та підсвідомість людини.

Одним з найрозповсюдженіших видів інформаційних загроз є так звані патогенні тексти. До патогенних відносять тексти і повідомлення, які суперечать діючій ідеологічній системі. Зокрема, у різних системах цінностей патогенними вважаються тексти, що:

- а) спрямовані на підрив віри у Бога;
- б) на підрив національних та державних інтересів;
- в) загрожують суспільній моралі;
- г) загрожують глобальній безпеці;
- д) мають шкідливий психологічний вплив;
- е) призводять до нехтування основними правами і свободами.

Крім того, до патогенних текстів належать такі, що містять державну та інші види таємниці, втручаються в особисте життя тощо.

Закрити національний інформаційний простір від зовнішнього інформаційного впливу адміністративними заходами неможливо. Його треба оберігати так само, як наземний, повітряний і морський. Інформаційна безпека України не зводиться винятково до захисту відомостей і даних. На першому місці повинна стояти проблема захисту від інформації. В цьому аспекті необхідно терміново й істотно удосконалити законодавчу базу становлення цивілізованих інформаційних відносин.

Список літератури

1. Данільян О.Г., Дзьобань О.П., Панов М.І. *Національна безпека України: структура та напрямки реалізації: навч. посіб.* – Х.: ФОЛІО, 2002. – С. 154-155.
2. *Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні, схвалені Постановою Верховної Ради України від 1 грудня 2005 року № 3175-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 15.*
3. *Потятиник Б.В. Патогенний текст у масовій комунікації: ідентифікація, типологія, нейтралізація.* – Львів, 1996. – 349 с.
4. *Почепцов Г.Г., Чукет С.А. Інформаційна політика: навч. посіб.* – К.: Знання, 2006. – 663 с.